

Asia: VN/12900/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan näkemykset sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annettua lakia siten, että oikeus toimia tilapäisesti laillistetun sosiaalityöntekijän tehtävissä mahdollistettaisiin myös henkilölle, joka on suorittanut soveltuvan sosiaalialan korkeakoulututkinnon osana tai sen lisäksi sosiaalityön perus- ja aineopinnot sekä käytännön harjoittelun tai jolla on soveltuvan sosiaalialan korkeakoulututkinnon ja sosiaalityön perus- ja aineopintojen lisäksi riittävä käytännön kokemus ja ammattitaito.

Lapin hyvinvointialue ei pidä esitystä kannatettavana. Esitys kiistatta helpottaisi tilapäisten sosiaalihuollon ammattihenkilöiden (sosiaalityöntekijöiden) rekrytointia. Hyvinvointialueen tavoitteena on kuitenkin saada sosiaalityöntekijän tehtäviin vakituisia työntekijöitä, eikä sijaisten palkkaamisen helpottaminen pätevyysvaatimuksia väljentämällä tue tätä tavoitetta. Ehdotettu muutos sisältää laillistetulle sosiaalityöntekijälle asetetun velvoitteen johtaa ja valvoa sijaispätevän työntekijän työtä, mikä ennestään kuormittaa vakituista henkilöstöä ja vähentää työn houkuttavuutta. Ehdotetun säännöksen perusteella tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävässä toimivan henkilön pohjakoulutus ja osaaminen voivat erota merkittävällä tavalla häntä johtamaan ja valvomaan velvoitetun laillistetun sosiaalityöntekijän koulutuksesta ja osaamisesta. Vastuu sosiaalityön prosessien oikeellisuudesta ja lainmukaisuudesta saattaa tällöin tosiasiallisesti jäädä vakituiselle, laillistetulle sosiaalityöntekijälle myös niiden asiakkaiden osalta, joiden vastuutyöntekijänä muodollisesti toimisi sijaispätevä sosiaalityöntekijä. Sijaispätevältä sosiaalityöntekijältä todennäköisesti puuttuvat esimerkiksi sosiaalioikeuden opinnot, mikä on merkittävä puute tehtävissä, joissa käytetään julkista valtaa ja päätetään yksittäisten asiakkaiden ja perheiden oikeuksista, velvollisuuksista ja etuuksista.

Lapin hyvinvointialue katsoo myös, että yhden ammattialan kelpoisuusehtojen joustavoittaminen ei voi olla ratkaisu henkilöstön saatavuuteen liittyviin haasteisiin. Tällaista ratkaisua ei ole esitetty minkään muuan sosiaali- tai terveydenhuollon alan henkilöstön saatavuushaasteisiin. Esitys

väheksyy sosiaalityön merkitystä hyvinvointialueen palvelukokonaisuudessa antaessaan ymmärtää, että sosiaalityötä voisi pätevästi tehdä vähäisemmälläkin koulutuksella, kuin mitä laillistetulta sosiaalityöntekijältä vaaditaan. Ehdotettu muutos voi myös heikentää sosiaalityön sisältöjä ja kokonaisuutta hyvinvointialueilla, kun tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävässä voisi jatkossa työskennellä hyvin erilaisilla taustoilla ja osaamisella. Tämä heikentää myös sosiaalityön ja sosiaalihuollon tehtävärakenteen kehittämistä.

Ehdotetulla muutoksella ei muutoinkaan edistetä sosiaalihuollon tehtävärakenteen muutosta. Hyvinvointialueilla on jo nyt mahdollisuus kehittää sosiaalihuollon tehtävärakennetta tarkoituksenmukaiseksi katsomallaan tavalla.

Lausunnonantajan näkemykset voimaantulosta

Ehdotetulla muutoksella ei muutoinkaan edistetä sosiaalihuollon tehtävärakenteen muutosta. Hyvinvointialueilla on jo nyt mahdollisuus kehittää sosiaalihuollon tehtävärakennetta tarkoituksenmukaiseksi katsomallaan tavalla.

Onko lakiehdotuksen olennaisia vaikutuksia arvioitu riittävästi? Mitä muita olennaisia vaikutuksia lakiehdotuksella voidaan arvioida olevan?

-

Muita yleisiä huomioita lakiehdotuksesta?

Ehdotuksella ei voida vaikuttaa sosiaalihuollon tehtävärakenteeseen hyvinvointialueilla.

Lapin hyvinvointialue toteaa lisäksi, että apulaisoikeuskanslerin sijainen toteaa päätöksessään 10/50/2017 muun muassa, että ammattihenkilölain 12 § on sanamuodoltaan tulkinnanvarainen sen osalta, voidaanko avoimessa yliopistossa opiskelu katsoa säännöksen tarkoittamaksi sosiaalityöntekijän ammattiin opiskeluksi”. Apulaisoikeuskanslerin sijainen toteaa edelleen, että olisi perusteltua muuttaa säännöstä, mikäli sosiaalityöntekijän ammatissa toimimisen edellytyksiä halutaan laajentaa ja samalla poistaa säännöksen tulkinnanvaraisuus. Eduskunnan oikeusasiamies toteaa ratkaisussaan 1.7.2024 EOAK/5991/2023 olevansa samaa mieltä apulaisoikeuskanslerin sijaisen kanssa. Nyt esitetty muutos säännökseksi tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävässä toimivan kelpoisuudesta ei selvennä kyseistä lainkohtaa, vaan jättää käsitteen ”ammattiin opiskelusta” edelleen tulkinnanvaraiseksi.

Esitetyllä muutoksella ei siten ratkaista käsitteeseen ”ammattiin opiskeleva” sisältyvää tulkinnanvaraisuutta tai sitä, mitä tarkoitetaan enintään vuoden ajan kestäväällä työskentelyllä. Laillistamattomia sosiaalihuollon ammattihenkilöitä ei myöskään rekisteröidä ammattihenkilörekisteriin, jolloin ammattihenkilövalvonta jää yksinomaan työnantajan vastuulle. Hyvinvointialueella on käytössään ainoastaan työnjohdolliset valvontakeinot, eikä esimerkiksi mahdollisuutta puuttua henkilön ammatinharjoittamisoikeuteen tai tehdä turvaamistoimia, vaikka henkilön ammatinharjoittaminen vakavasti vaarantaisi asiakasturvallisuutta. Vuoden määräajan seuranta on myös yksinomaan ammattihenkilön itsensä vastuulla, koska hyvinvointialueella ei ole

tiedossa, mikäli henkilö on jo aikaisemmin työskennellyt tilapäisenä ammattihenkilönä jossain muualla.

Niiranen Aino
Lapin hyvinvointialue